

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Informatierechten bij profilering

Bazzi, Z.; Brinkman, S.; Çapkurt, F.; Meuwese, A.C.M.

Citation

Bazzi, Z., Brinkman, S., Çapkurt, F., & Meuwese, A. C. M. (2025). *Informatierechten bij profilering*. Leiden: Universiteit Leiden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4262518>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

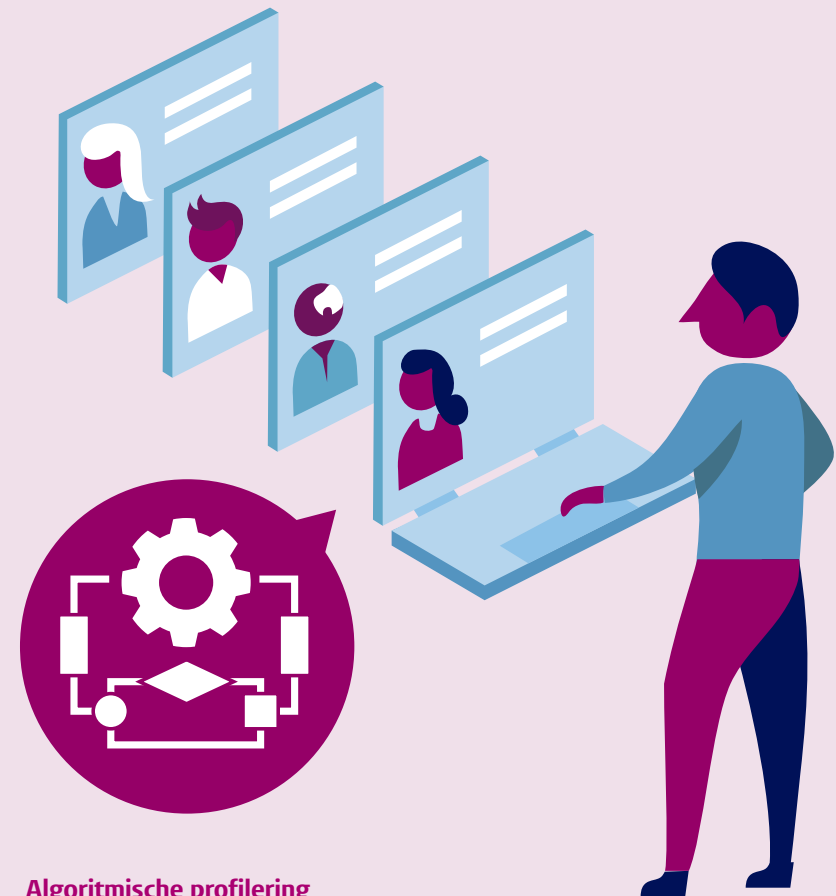
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4262518>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Wat kunnen burgers doen en vragen?

Om de controle op rechtmatig gebruik van sociale zekerheid efficiënter te maken, gebruiken gemeentes soms algoritmen. Deze 'profileringsalgoritmen' kennen aan burgers een risicoscore toe die mede bepaalt wie (extra) gecontroleerd wordt of op gesprek moet komen. Het is niet altijd makkelijk om erachter te komen of een profileringsalgoritme in uw geval een rol heeft gespeeld. Dit document helpt u op weg als u hier meer over wilt weten.

Dit document is mogelijk gemaakt door een subsidie van de [Maatschappelijke Coalitie 'Over Informatie Gesproken'](#). Hieraan werkten mee Zeinab Bazzi, Sterre Brinkman, Fatma Çapkurt & Anne Meuwese, verbonden aan de Afdeling Staats- en bestuursrecht van de Universiteit Leiden. Dit document mag worden gekopieerd, verspreid (ook op papier), vertoond, opgevoerd en gebruikt voor de ontwikkeling van nieuwe kennis, mits de namen van de auteurs en/of de Universiteit Leiden hierbij vermeld worden.

Algoritmische profilering

Gebruik van algoritmen om het risico op bepaald voor (overheids)besluitvorming relevant gedrag in te schatten, met het oog op selectie voor nader onderzoek.

Welke informatie over profileringsalgoritmen geeft de gemeente mij uit zichzelf?

Zowel het recht dat gaat over profilering met algoritmen als het bewustzijn bij gemeentes hierover ontwikkelen zich snel. Dit betekent dat de gemeente steeds vaker uit eigen beweging informatie zal geven over de inzet van algoritmen. Als uw persoonsgegevens worden gebruikt voor algoritmische profilering, moet de gemeente daarbij voldoen aan enkele informatieverplichtingen die volgen uit de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Worden bij de inzet van algoritmische profilering persoonsgegevens gebruikt die u zelf heeft gedeeld met de gemeente, dan dient de gemeente u op dat moment informatie te geven over wat zij met die gegevens gaan doen. Gaat het om gegevens die worden afgeleid uit de profilering, dus de persoonsgegevens die als uitkomst van het algoritme naar voren komen, dan heeft de gemeente meer tijd om u te informeren. De gemeente dient u dan binnen een redelijke termijn te informeren, uiterlijk binnen één maand nadat de gemeente deze persoonsgegevens

heeft gekregen ([artikel 13 lid 3 AVG](#)). Worden deze afgeleide gegevens gedeeld met andere partijen, dan dient de gemeente dit uiterlijk op het tijdstip waarop deze gegevens worden gedeeld aan u bekend te maken. Als de gemeente in de voorbereiding van een besluit over uw uitkering gebruik heeft gemaakt van profilering, dan zal de gemeente bovendien bij dat besluit een zekere mate van inzicht moeten geven in de profilering.

Waar kan ik zien of profileringsalgoritmen zijn ingezet?

Op de volgende pagina's vindt u hoe u deze informatie kunt krijgen:

[In situaties waarin u mogelijk persoonlijk geprofileerd bent](#)

[In het algemeen](#)

Wat is profilering?

Bij profilering ([artikel 4, onderdeel 4, AVG](#)) verwerkt de gemeente op (deels) automatische wijze uw persoonsgegevens om bepaalde persoonlijke kenmerken, gedragspatronen of uw situatie te beoordelen dan wel te voorspellen. De gemeente kan daarbij gebruik maken van profileringsalgoritmen. U wordt in een profiel geplaatst, waaraan bepaalde algemene kenmerken zijn verbonden die zouden gelden voor een met u vergelijkbare groep personen. Het kan zijn dat de kenmerken van dat profiel voor u niet opgaan, omdat de profielen fouten bevatten of omdat uw persoonsgegevens onjuist of onvolledig zijn. Ook kan het zijn dat de gebruikte profielen discrimineren.

Welke acties kan ik ondernemen om meer informatie te krijgen over profilering in mijn concrete geval?

Hoe helpt de wet mij?

U kunt verschillende acties ondernemen om meer informatie te krijgen over de wijze waarop de gemeente u heeft geprofileerd. De [Algemene wet bestuursrecht \(Awb\)](#) en de [Algemene verordening gegevensbescherming \(AVG\)](#) zijn twee wetten die een rol spelen bij [profilering](#) door de gemeente.

De AVG komt in beeld wanneer sprake is van automatische verwerking van persoonsgegevens en dus ook bij profilering. De AVG en daarop gebaseerde rechtelijke uitspraken verplichten de gemeente om uit eigen beweging bepaalde informatie over deze verwerking met u te delen. Ook kent de AVG aan u verschillende informatierechten toe waarmee u zelf controle kunt uitoefenen over deze verwerking, zoals het [inzagerecht](#), [het wissingsrecht](#) en [het recht van bezwaar](#).

De Awb kent geen specifieke regels over [profilering](#). In de Awb staan wel regels over besluiten van de gemeente, bijvoorbeeld over uw uitkering. Het bestuursrecht kent enkele algemene beginselen van behoorlijk bestuur, die eisen stellen aan het besluit om zo een besluit te nemen. Als profilering wordt gebruikt om een besluit te nemen over een bijstandsuitkering, dan moet de gemeente volgens het Awb-motiveringsbeginsel en het Awb-zorgvuldigheidsbeginsel in dat besluit uitleg geven over de profilering. Deze beginselen spelen ook een

rol als u in bezwaar en beroep gaat tegen het besluit. Bij het oordeel of het besluit rechtmatig is genomen, speelt namelijk mee hoe het besluit is gemotiveerd en voorbereid.

Via welke kanalen kan ik actie ondernemen?

U kunt de gemeente erop aanspreken als u vermoedt dat zij zich niet houdt aan deze wetten. Bent u het er niet mee eens dat uw gegevens gebruikt worden om u te profileren? Dan kunt u een procedure starten bij de gemeente. U kunt door een [AVG-inzageverzoek](#) in te dienen bij de gemeente controleren hoe uw gegevens zijn verwerkt. Als u meent dat de verwerking in strijd met de wet is, dan kunt u een [AVG-wissingsverzoek](#) indienen. De gemeente moet dan motiveren of de verwerking rechtmatig was of niet. Bent u het niet eens met de beslissing van de gemeente op uw AVG-verzoek? Dan kunt u een bezwaarprocedure starten en daarna naar de bestuursrechter gaan.

Heeft u een brief van de gemeente ontvangen over een besluit, zoals de intrekking van uw uitkering? En heeft de gemeente daarvoor uw gegevens verwerkt voor profileringsdoeleinden, terwijl u het hier niet mee eens bent? U kunt bezwaar maken tegen deze gegevensverwerking op grond van het besluit. Bent u het niet eens met de uitkomst van uw bezwaar, dan kunt u deze kwestie voorleggen aan de bestuursrechter.

Op de volgende pagina vindt u uitleg over de belangrijkste regels, beginselen en rechten uit de Awb en de AVG die voor u belangrijk kunnen zijn om meer informatie te krijgen over het mogelijke profileren. Daarna volgt nog specifieke informatie over de volgende situaties:

- [U heeft een brief met een besluit ontvangen van de gemeente.](#)
- [U heeft een \(telefonische\) afspraak bij de gemeente.](#)
- [U heeft geen brief of afspraak.](#)

Wat is het 'verbod op geautomatiseerde besluitvorming'?

Volgens [artikel 22 lid 1 AVG](#) heeft iedereen het recht om niet te worden onderworpen aan een besluit dat helemaal automatisch wordt genomen en dat belangrijke gevolgen voor hem heeft. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat het besluit rechtsgevolgen heeft of iemand op een andere manier sterk raakt. De AVG verbiedt niet alle vormen van profilering. Het verbod geldt alleen als het besluit direct gevolgen heeft voor iemand. Dit kunnen juridische gevolgen zijn (de profilering leidt tot het stopzetten van een uitkering) of andere belangrijke gevolgen (de uitkomst van het profileren wordt enkele maanden/jaren vastgelegd in een overheidsdatabase).

Wanneer heb ik op grond van de AVG recht op inzage?

De gemeente zal u uit [eigen beweging](#) moeten informeren over de gegevensverwerking die verband houdt met de [profilering](#). Het kan voorkomen dat de gemeente niet (volledig) voldoet aan deze verplichting. U kunt daarom zelf ook in actie komen. [Artikel 15 van de AVG](#) biedt u namelijk het recht op inzage.

Wat is het AVG-inzagerecht?

Het AVG-inzagerecht geeft u het recht om van de gemeente antwoord te krijgen op de vraag of uw persoonsgegevens worden verwerkt en of daarbij sprake is van profilering. Als dit het geval is, kunt u verzoeken om [aanvullende informatie](#).

Hoe kan het AVG-inzagerecht u helpen om meer inzicht te krijgen in profilering door de gemeente?

U kunt het AVG-inzagerecht allereerst gebruiken om erachter te komen welke persoonsgegevens de gemeente verwerkt en of deze wel kloppen. Het gaat dan om zogeheten 'objectieve gegevens', zoals uw naam, adres of woonplaats, maar ook 'subjectieve gegevens', zoals meningen en beoordelingen over u. Ook kunt u controleren of de gemeente niet onnodig veel gegevens heeft verzameld. Daarnaast kan de informatie u helpen om meer inzicht te krijgen in de manier waarop uw persoonsgegevens zijn gebruikt, of anderen deze hebben ontvangen en of ermee is geprofileerd.

Hoe kunt u gebruikmaken van dit 'recht op inzage'?

U dient een 'inzageverzoek' in per e-mail of per brief. Het is belangrijk dat u een schriftelijk verzoek indient omdat dit als bewijs kan dienen als u vervolgstappen wilt ondernemen. U hoeft niet te vermelden waarom u inzage wilt. Gebruik bijvoorbeeld de [standaardbrief](#) van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). U kunt dit doen bij de gemeente waarvan u zich afvraagt of deze uw gegevens heeft gebruikt om te profileren.

Zijn er kosten verbonden aan het uitoefenen van dit 'recht op inzage'?

U kunt kosteloos een verzoek tot inzage indienen. Houd er wel rekening mee dat als u om extra fysieke kopieën verzoekt, de gemeente een redelijke vergoeding kan eisen.

Om welke informatie kunt u verzoeken?

U vraagt in deze brief of e-mail of de gemeente uw persoonsgegevens heeft verwerkt met als doel u te profileren. Als dat zo is, dan kunt u de gemeente verzoeken om deze gegevens met u te delen. Ook kunt u vragen op welke wettelijke basis deze verwerking plaatsvindt. Daarnaast kunt u aan de gemeente vragen welke gevolgen deze profilering voor u heeft en hoe uw situatie hierdoor (mogelijk) wordt beïnvloed. Verder kunt u vragen waar de

verwerkte gegevens vandaan komen (bijvoorbeeld andere instanties) en of deze gegevens worden doorgestuurd naar anderen. Tot slot kunt u vragen of deze profilering heeft geleid tot '[geautomatiseerde besluitvorming](#)'. Volgens de AVG is het namelijk verboden om op basis van profilering een geautomatiseerd besluit te nemen, tenzij de wet dit expliciet toestaat. In dit [advies van de AP](#) leest u meer over dit onderwerp.

Wat zijn persoonsgegevens?

Bij persoonsgegevens ([artikel 4, onderdeel 1, AVG](#)) kunt u denken aan gegevens waardoor anderen kunnen herkennen dat het om u gaat. Bij bepaalde gegevens zal het direct duidelijk zijn dat deze bij u als persoon horen, zoals uw naam of pasfoto. Ook kan het gaan om herleidbare gegevens, bijvoorbeeld wanneer bepaalde gegevens worden gecombineerd waardoor duidelijk wordt dat de informatie over u als persoon gaat of meningen en beoordelingen over u.

Wat kunt u als reactie verwachten van uw gemeente?

1. Aanvullende vragen

De gemeente kan contact met u opnemen omdat er iets nog niet duidelijk is of om te kijken of er specifieke persoonsgegevens zijn die u wilt ontvangen. U hoeft daar geen antwoord op te geven, maar het kan nuttig zijn om dat wel te doen zodat u niet onnodig veel informatie ontvangt.

2. Controleren van uw identiteit

Uw gemeente is wettelijk verplicht uw identiteit te controleren om ervoor te zorgen dat met de juiste persoon de persoonsgegevens worden gedeeld.

3. Reactie binnen één maand

Uw gemeente dient binnen één maand na uw verzoek een schriftelijke reactie per e-mail of brief te geven ([artikel 12 lid 3 AVG](#)). De gemeente zal daarbij:

- Aangeven wat de gemeente met uw AVG-verzoek heeft gedaan.
- Aangeven meer tijd nodig te hebben en uitleggen waarom dit het geval is. De gemeente mag niet langer dan twee maanden extra nemen.

Welke informatie over profilering kunt u verwachten in een inhoudelijke reactie op uw inzageverzoek?

Als de gemeente [profilering](#) heeft ingezet om een besluit te nemen, dan moet de gemeente duidelijk aan u kenbaar maken dat dit het doel is geweest van de verwerking van uw persoonsgegevens. De gemeente moet u dan ook informatie geven over welke persoonsgegevens gebruikt zijn voor de profilering.

Soms moet de gemeente u ook het document verstrekken waarin uw persoonsgegevens zijn opgenomen, maar in de meeste gevallen zal het voldoende zijn om u een overzicht te bieden van de persoonsgegevens die zijn gebruikt. U kunt daarbij denken aan de invoergegevens die worden gebruikt om een profiel aan te maken, informatie over het profiel zelf en over de subgroepen waar u op basis van uw persoonsgegevens in bent geplaatst. De gemeente moet u ook bewust maken van de regels, risico's, rechten en waarborgen die gelden voor het gebruik van uw persoonsgegevens bij profilering.

Als sprake is van [automatische individuele besluitvorming](#) in de zin van [artikel 22 lid 1 AVG](#) dan dient de gemeente u ook informatie te bieden over de onderliggende logica van de profilering, het belang hiervan voor de gemeente en de gevolgen die dit voor u kan meebrengen. De gemeente zal daarbij aan u uit moeten leggen op wat voor manier de profilering helpt bij het nemen van besluiten. Verder [moet](#) de reactie het volgende bevatten:

- Details over de belangrijkste kenmerken die bij de besluitvorming zijn meegenomen.
- De herkomst en het belang van deze details.
- Algemene informatie over (het onderlinge gewicht van) de factoren die bij de besluitvorming zijn meegewogen.
- Een eenvoudige en duidelijke uitleg over de werking van de besluitvorming.
- Beknopte, begrijpelijke, toegankelijke informatie

en context over de methode en criteria die zijn gebruikt bij de besluitvorming.

- Concrete voorbeelden over de mogelijke gevolgen van de besluitvorming voor u.

De gemeente is niet verplicht tot een complexe toelichting op, of complete weergave van, het algoritme. Vereist is dat de informatie voor u volledig genoeg is om de redenen van het besluit te kunnen begrijpen. Ook moet u het verband tussen de methode, de criteria en het besluit ermee kunnen controleren. Om dit voor u inzichtelijker te maken kunt u vragen of de gemeente dit voor u visueel zou willen maken.

Bij uw afweging of u na de inhoudelijke reactie van de gemeente juridische [vervolgstappen](#) wilt ondernemen, kunt u meewegen of de gemeente de hierboven genoemde informatie aan u heeft medegedeeld. Daarbij kunt u ook meewegen of u de communicatie hierover voldoende eenvoudig toegankelijk, beknopt, begrijpelijk en transparant vindt ([artikel 12 lid 1 AVG](#)).

Vervolgstappen

Welke vervolgstappen kunt u nemen als de gemeente niet reageert op uw AVG-verzoek of deze (gedeeltelijk) weigert?

1. Geen reactie na één maand

Wanneer de gemeente binnen één maand helemaal niet heeft gereageerd op uw AVG-informatieverzoek, kunt u contact zoeken met de functionaris gegevensbescherming (FG) van uw gemeente. Contactgegevens kunt u zoeken in de privacyverklaring op de website van de gemeente. Als u ook geen reactie ontvangt van de FG kunt u:

- a. [Een klacht indienen bij de AP](#).
- b. De gemeente 'in gebreke stellen'. Dit betekent dat u de gemeente erop wijst dat zij niet op tijd heeft gereageerd op uw verzoek. Als de gemeente ook op deze 'ingebrekestelling' niet binnen twee weken reageert, kunt u naar de bestuursrechter stappen en 'beroep' instellen tegen het niet op tijd beslissen op uw AVG-verzoek.

2. Uw verzoek wordt (gedeeltelijk) geweigerd

Wanneer uw verzoek (gedeeltelijk) wordt geweigerd dient de gemeente aan u uit te leggen waarom uw verzoek is geweigerd. Als u van mening bent dat uw verzoek niet geweigerd had moeten worden, kunt u:

- a. Bezwaar maken bij de gemeente.
- b. Een klacht indienen bij de AP. Dit is pas mogelijk als u kunt aantonen dat u uw klacht eerst kenbaar heeft gemaakt bij de gemeente.

Welke vervolgstappen kunt u nemen als u het niet eens bent met de schriftelijke reactie van de gemeente op uw AVG-informatieverzoek?

Bent u het niet eens met de reactie van de gemeente, dan kunt u mogelijk nog terecht bij de bestuursrechter. De wetgever heeft in [artikel 34 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming \(UAVG\)](#) bepaald dat de schriftelijke reactie van de gemeente op een AVG-verzoek op basis van artikel 15 tot en met 22 AVG geldt als een besluit waartegen beroep kan worden ingesteld bij de bestuursrechter. U kunt dus een procedure bij de bestuursrechter starten tegen de genomen schriftelijke beslissing van de gemeente op uw AVG-inzageverzoek of uw wissingsverzoek. Voordat u bij de bestuursrechter terecht kunt, moet u wel eerst bezwaar instellen bij de gemeente op grond van de Awb.

Goed om te weten

- [Recht van bezwaar \(artikel 21 AVG\)](#). U kunt de gemeente vragen om direct te stoppen met het gebruik van uw persoonsgegevens of de profilering vanwege bijzondere persoonlijke omstandigheden.
- [Het wissingsrecht \(artikel 17 AVG\)](#). U kunt in bepaalde situaties de gemeente vragen om uw persoonsgegevens die zijn gebruikt voor de profilering te verwijderen.
- De gemeente moet als overheid ook los van de AVG zorgen dat u op [inzichtelijke, begrijpelijke en consistente manier](#) uitleg krijgt over de manier waarop zij tot het aan u gerichte besluit is gekomen, inclusief eventuele profilering. Dit heeft te maken met de 'algemene beginselen van behoorlijk bestuur', zoals het motiveringsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel. In de [Roadmap Informatierechten bij profilering](#) kunt u hier meer informatie over vinden.

Acties in specifieke situaties

U heeft een brief met een besluit

Heeft u een brief ontvangen van de gemeente met een besluit over uw uitkering waarin staat dat uw uitkering wordt ingetrokken of gewijzigd? En heeft de gemeente om dit besluit te nemen u geprofileerd? Dan kunt u bezwaar en beroep aantekenen tegen dit besluit omdat de gemeente hiervoor uw gegevens onrechtmatig heeft verwerkt.

Voordat u naar de bestuursrechter kunt gaan, moet u wel eerst bezwaar maken bij de gemeente. De gemeente kan dan namelijk een volledige heroverweging maken van het besluit waarbij de gemeente opnieuw oordeelt over de rechtmatigheid en de doelmatigheid van dat besluit. Een besluit kan onrechtmatig zijn als de gemeente het besluit niet zorgvuldig heeft voorbereid of niet goed heeft gemotiveerd. Dit vormt voor u het 'haakje' om mogelijk meer inzicht te krijgen in eventuele profilering die is voorafgegaan aan het besluit.

U heeft een (telefonische) afspraak bij de gemeente

In een gesprek met de ambtenaar van de gemeente die uw zaak behandelt kunt u bijvoorbeeld de volgende vragen stellen:

- Welke persoonsgegevens zijn verwerkt?
- Heeft de gemeente ook informatie over mij opgevraagd bij andere overheidsinstanties of private partijen?
- Hoe zijn mijn gegevens verwerkt?
- Hoe is het profiel waarin mijn gegevens zijn opgenomen opgebouwd?
- Heeft de gemeente vooraf bepaald welke gegevens voor welk doel mochten worden verwerkt?
- Wat is er gebeurd met de uitkomsten van de gegevensverwerking voor profileringsdoeleinden?
- Heb ik een andere behandeling gekregen omdat ik door de verrichte profilering in een verdacht 'hokje' ben geplaatst?
- Is in werksinstructies vastgelegd hoe ambtenaren die deze analyses ontvangen hiermee moeten omgaan?
- Heeft de gemeente maatregelen genomen om **discriminatie** door de gegevensverwerking te voorkomen?
- Heeft de gemeente maatregelen getroffen om mijn gegevens te beschermen tegen misbruik en onrechtmatige toegang?

U heeft geen brief of afspraak

Ook los van een concrete aanleiding kunt u gebruikmaken van het [AVG-inzagerecht](#). De informatie die u daarmee kunt krijgen gaat wel altijd over u persoonlijk. Bent u op zoek naar informatie over profileringsalgoritmen die niet specifiek met uw geval te maken heeft? Of wilt u aanvullende informatie over een algoritme waarvoor (mogelijk) uw gegevens zijn gebruikt? Dan is een algoritmeregister een goed startpunt. Er bestaat een algemeen register van de rijksoverheid, het [Algoritmeregister](#). Veel gemeenten hebben ook eigen registers, zoals [Amsterdam](#), [Rotterdam](#), [Den Haag](#) en [Utrecht](#). Deze registers bevatten allerlei soorten algoritmen, waarvan de meeste niks met profilering te maken hebben. Omdat uit de tekst in het algoritmeregister niet altijd duidelijk zal blijken dat een bepaald algoritme wordt ingezet voor profilering, hebben wij hiernaast een aantal tips om dit type algoritme te herkennen op een rijtje gezet. Helaas is het niet zo dat als over een bepaald onderwerp geen algoritmen zijn opgenomen in een algoritmeregister het dan ook zeker is dat geen algoritme is ingezet.

Hoe herken ik een profileringsalgoritme in een algoritmeregister?

- De volgende woorden kunnen erop duiden dat een in een algoritmeregister opgenomen algoritme wordt ingezet voor profilering: 'risicoscore', 'risico-inschattingsgetal', 'label', 'score', 'signaal'. *Let er wel op dat deze woorden worden gebruikt in relatie tot personen.*
- Profileringsalgoritmen zullen meestal geclassificeerd zijn als 'impactvolle algoritmen' of als 'hoog-risico AI-systeem'.
- In veel gevallen zal informatie die aangeeft dat de output van een algoritme slechts als een informatiebron voor een medewerker van de gemeente wordt gebruikt, die op basis daarvan een vervolg beslissing neemt, juist wijzen op een profileringsalgoritme.